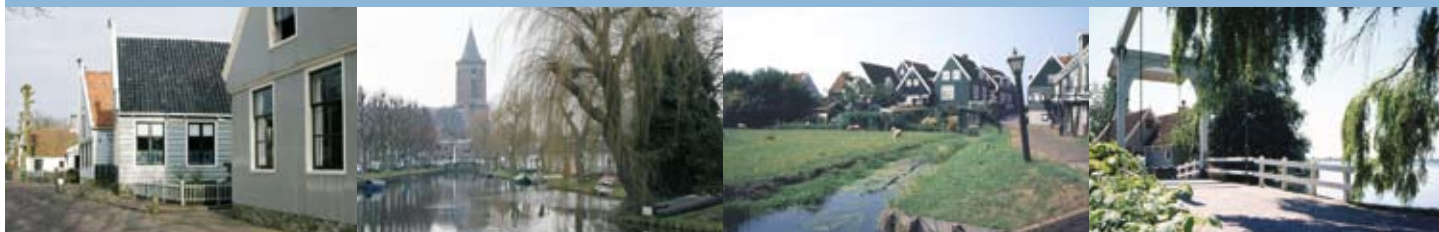

Waardevol Waterland

ZORG VOOR MONUMENTEN EN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

Inleiding

Waterland is rijk aan monumenten. De gemeente heeft maar liefst 319 rijksmonumenten en telt daarnaast 60 gemeentelijke en 12 provinciale monumenten. Tot deze monumenten behoren onder andere alle historische kerkgebouwen, zoals de markante Grote Kerk in Monnickendam en het pittoreske kerkje van Zuiderwoude. Het grootste gedeelte van het monumentenbestand behoort echter tot de categorie woonhuizen. Een aanzienlijk deel is opgetrokken in hout, aangezien houtbouw traditioneel veel is toegepast in Waterland. Op de monumentenlijst zijn verder ook boerderijen, hooihuizen, bruggen, torens, sluizen en zelfs een seinmast en een lantaarnpaal opgenomen.

Naast deze schat aan monumenten heeft Waterland een viertal beschermde stads- en dorpsgezichten. Dit zijn de schilderachtige dorpen Broek in Waterland en Zuiderwoude, de voormalige Zuiderzeestad Monnickendam en het welbekende voormalige eiland Marken. Vanwege de schoonheid en de cultuurhistorie van deze plaatsen zijn zij in trek bij toeristen en zijn het geliefde kernen om in te wonen. Het is van belang dat Broek in Waterland, Zuiderwoude, Marken en Monnickendam hun gekoesterde karakteristieken behouden en dat onze kinderen hier in de toekomst ook van kunnen genieten. Daarom zijn deze plaatsen aangewezen

als beschermd gezicht. Om dezelfde reden zal in de nabije toekomst ook de historische kern van Watergang aangewezen worden als beschermd gezicht.

Maar wat betekent het wonen in een beschermd stads- of dorpsgezicht nou precies? En waar moet u als eigenaar van een beschermd monument rekening mee houden? Veel bewoners van monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten hebben moeite om hun weg te vinden in het doolhof van wettelijke voorschriften en bouwkundige mogelijkheden en onmogelijkheden. Het doel van deze brochure is om u enigszins wegwijs te maken op dit terrein. Allereerst wordt er aandacht besteed aan de regelgeving voor beschermde stads- en dorpsgezichten en monumenten. Vervolgens wordt er ingezoomd op onderdelen van gebouwen, zoals vensters en muren. Ook kleinere bouwwerken, zoals schuren en erfafscheidingen, worden besproken. Daar waar nodig geeft de brochure ook tips voor onderhoud en restauratie. Door tijdig onderhoud te plegen kan er namelijk veel geld worden bespaard! Tot slot is een hoofdstuk opgenomen over kleurgebruik. Hier is aangegeven welke kleuren karakteristiek zijn voor de verschillende kernen en welke kleuren er toegepast kunnen worden voor bepaalde onderdelen van gebouwen.

Inhoud

1. Regelgeving	5
2. Onderhoud en restauratie van monumenten	7
3. Bouwen en herstellen in beschermde stads- en dorpsgezichten	9
4. Gevels.	11
<i>Baksteen</i>	
<i>Hout</i>	
5. Vensters en deuren	15
6. Daken.	19
7. Schuren.	21
8. Erfafscheidingen	23
9. Schilderwerk en kleur.	25
10. Beschoeiingen en inrichting tuin	27
11. Subsidie en andere financiële ondersteuning	29
Bijlage I	
<i>Kleurenschema voor monumenten</i>	33
Geraadpleegde bronnen	37
Colofon	37

1. Regelgeving

Monumenten

In de gemeente Waterland staat een groot aantal panden of objecten dat is aangewezen als beschermd monument. Dit zijn rijksmonumenten, provinciale of gemeentelijke monumenten. Al deze objecten hebben gemeen dat ze van cultuurhistorische waarde zijn. Zijn ze van rijksbelang, dan zijn ze door het rijk als beschermd monument aangewezen op basis van de Monumentenwet 1988. Vertegenwoordigen ze een provinciaal of lokaal belang, dan zijn ze door de provincie of de gemeente aangewezen op grond van de provinciale of de gemeentelijke monumentenverordening.

De eigenaar, huurder, bewoner of beheerder van een beschermd monument heeft iets bijzonders onder zijn hoede dat van waarde is voor de gemeenschap. Dit schept de verplichting om het monument in stand te houden. De bescherming betreft het gehele pand of object, tenzij uitdrukkelijk bij de aanwijzing is bepaald dat het enkel om een onderdeel gaat, bijvoorbeeld enkel een historische gevelsteen. Verder geldt de bescherming voor zowel het exterieur als het interieur. Wil een eigenaar een beschermd monument in enig opzicht wijzigen, dan zal hij hiervoor een vergunning moeten aanvragen bij het college van B&W. Hiertegenover staat de mogelijkheid tot subsidie of een laagrentende lening voor onderhoud of restauratie. U vindt meer informatie over subsidies en laagrentende leningen in het hoofdstuk 'Subsidie en andere financiële ondersteuning'.

Beschermde stads- en dorpsgezichten

Vanwege hun bijzondere historische karakter zijn vier Waterlandse kernen aangewezen als beschermd stads- of dorpsgezicht. Dit zijn de oude binnenstad van Monnickendam, de historische kernen van Broek in Waterland en Zuiderwoude en het gehele eiland Marken. De mogelijkheid bestaat dat in de nabije toekomst ook de waardevolle oude dorpskern van Watergang zal

worden aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Het rijk heeft de aanwijzingsprocedure hiervoor reeds gestart.

De bescherming van de genoemde gezichten is gebaseerd op de Monumentenwet 1988. Op basis hiervan is voor elke kern een beschermend bestemmingsplan opgesteld. In deze bestemmingsplannen zijn regels opgenomen, die tot doel hebben om het bijzondere historische karakter van de kern te behouden en een plaats te geven in toekomstige ontwikkelingen. Deze regels gelden voor elk bouwwerk in de beschermde gezichten, dus ook voor bouwwerken die geen beschermd monument zijn. Voor elk bouwplan binnen een beschermd gezicht moet daarom een vergunning worden aangevraagd bij het college van B&W. Hierbij is het van belang om te weten dat bouwwerken die elders vergunningvrij zijn, in een beschermd gezicht vergunningplichtig zijn.

Bent u eigenaar van een beeldbepalend pand, dan kunt u een laagrentende lening aanvragen voor restauratie of constructief herstel. Hiervoor wordt u verwezen naar het hoofdstuk 'Subsidie en andere financiële ondersteuning'. In dit hoofdstuk wordt ook de zogenaamde cosmeticsubsidie besproken voor panden op de Waterlandse lijst van panden en objecten.

Welstandsnota

Om te voorkomen dat een bouwwerk de openbare ruimte zal ontsieren, wordt ieder bouwplan vooraf door de gemeente getoetst op 'redelijke eisen van welstand'. De welstandsbeoordeling is gebaseerd op de gemeentelijke welstandsnota. Hierin zijn toetsingscriteria opgenomen voor bijvoorbeeld materiaalgebruik, kleur, de massa en opbouw van een gebouw, zonnepanelen, dakkapellen en reclame-uitingen. Binnen de welstandsnota is Waterland verdeeld in gebieden, waarvoor verschillende welstandsregimes gelden. Gezien hun grote waarde geldt voor de beschermde gezichten het hoogste welstandsregime.

2. Onderhoud en restauratie van monumenten

Een monument is dikwijls al eeuwen oud. Dit maakt het object interessant en waardevol, maar ook kwetsbaar. Het is daarom goed om de nodige zorg te besteden aan een monument. Door tijdig onderhoudswerkzaamheden te plegen, zoals het herstellen van een lekkende goot, het schilderen van ramen en kozijnen en het waterdicht houden van de kap, zal een monument in goede conditie blijven. Door periodiek onderhoud zal verval voorkomen worden en zal groot herstel en restauratie minder nodig zijn. Dit is bovendien kostenbesparend, want het uitvoeren van tijdig en goed onderhoud is vele malen goedkoper dan een restauratie!

Behouden gaat voor vernieuwen

Een ander voordeel van onderhoud is dat authentieke onderdelen, zoals een raam met fijne roeden, een balk met fraai gesneden sleutelstukken en origineel voegwerk, behouden kunnen blijven. Mede aan deze onderdelen ontleent een monument zijn waarde. Bovendien is het zo dat oud hout dikwijls van betere kwaliteit is dan nieuw hout. Als bijvoorbeeld alleen het onderste gedeelte van een oud kozijn verrot is, is het beter om enkel dit onderste deel te laten vervangen. Het oude hout dat nog gezond is, gaat prima mee en door dit te behouden blijft bovendien een groot gedeelte van het oude, originele kozijn bewaard. Dit geldt trouwens voor elk onderdeel met historische waarde van een monument; als een dergelijk onderdeel plaatselijk slecht is, is het beter om enkel dit slechte stuk te vervangen. Zo blijft zo veel mogelijk authentiek materiaal bewaard.

Vernieuwen naar oorspronkelijk model

Behouden van authentieke onderdelen staat voorop, maar als bijvoorbeeld een houten raam in zijn geheel verrot is, is deze

niet meer te handhaven. Het raam zal dan geheel vernieuwd moeten worden. Het is dan zaak om op de oorspronkelijke vormgeving van het oude raam te letten en deze over te nemen in het nieuwe raam. Indien het oorspronkelijke raam bijvoorbeeld een fijne roedenverdeling met profileringen heeft, dient deze roedenverdeling in vorm, materiaal en maat nageleefd te worden in het nieuwe raam. Het vervangen van het houten raam door kunststof is niet toegestaan! Het toepassen van dubbel glas in een monument is eveneens niet geoorloofd. De oorspronkelijke raamverdeling gaat hier immers door verloren.

Deskundig advies voor onderhoud: de Monumentenwacht

Als u verzekerd wilt zijn van een goede controle van de staat van uw monument, kunt u een beroep doen op de Monumentenwacht. Deze organisatie kan door inspectie van uw monument aangeven wat de staat is van het pand en u tijdig melden wanneer en voor welk onderdeel onderhoud noodzakelijk is.

Door dit deskundige advies te volgen kunt u tijdig uw eigendom op de noodzakelijke plekken onderhouden en zo verval en hoge kosten voorkomen. Kleine gebreken zullen door de Monumentenwacht zelf worden hersteld. Bovendien wordt van elke inspectie een rapport opgesteld, waarin per onderdeel van het pand de staat wordt weergegeven en indien noodzakelijk, het vereiste onderhoud of groot herstel. Monumenteneigenaren kunnen abonnee worden van de Monumentenwacht.

Voor meer informatie kunt u de Monumentenwacht Noord-Holland bellen via telefoonnummer 075 - 647 45 88.

3. Bouwen en herstellen in beschermd stads- en dorpsgezichten

De beschermde stads- en dorpsgezichten van Waterland zijn verschillend van karakter. De houtbouw van Marken is bijvoorbeeld anders dan die van Broek in Waterland. Dit uit zich zowel in vorm als in kleurgebruik. Deze verschillen en karakteristieken maken een beschermd gezicht heel eigen en waardevol. Om de karakteristieken van een beschermd gezicht te behouden zijn er regels opgenomen in de betreffende beschermende bestemmingsplannen en de gemeentelijke welstandsnota. Hieronder zal in het kort aangegeven worden waar u rekening mee moet houden bij bouw- en herstelwerkzaamheden in de beschermde stads- en dorpsgezichten.

Oorspronkelijk materiaal

Elk beschermd gezicht heeft als kenmerk dat bouwwerken zijn opgetrokken in oorspronkelijke materialen. De historische woonhuizen op Marken zijn bijvoorbeeld van hout. Het veelvoud van kleine donkergroene en zwarte houten woningen maakt Marken zo bijzonder. Door toepassing van hout zal het authentieke karakter van Marken bewaard blijven. Het gebruik van kunststof is daarom op de oude werven niet toegestaan.

Om het authentieke karakter van de beschermde gezichten te behouden, geldt dat bouwwerken in deze gezichten moeten worden opgetrokken in oorspronkelijke materialen. Voor te herstellen onderdelen van reeds bestaande gebouwen geldt uiteraard hetzelfde. Een te vernieuwen raam moet door een houten raam worden vervangen.

Passende maatvoering

Als een bouwwerk qua maatvoering sterk afwijkend is van de historische omgeving binnen een beschermd gezicht, zal dit bouwwerk het beschermde gezicht ontsieren. Het is daarom van belang dat een bouwwerk in maatvoering past bij de omgeving. Een nieuwe woning in het historische hart van Broek in

Waterland moet bijvoorbeeld aansluiten bij de daar aanwezige karakteristieke houten huizen. Ook voor toe te voegen onderdelen aan reeds bestaande bouwwerken, is het gewenst dat deze op het bestaande bouwwerk en de omgeving qua maatvoering aansluiten. Een kolossaal dakkapel past bijvoorbeeld niet op een klein pannendak en zal een storend element zijn in de omgeving.

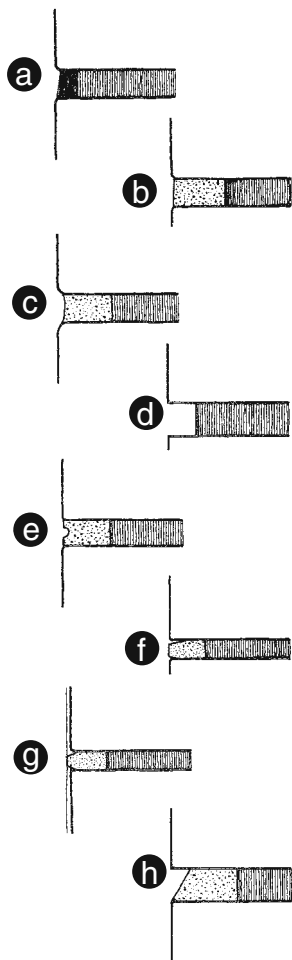
Passende vormgeving

Een donkergroen geschilderd houten schuurtje, dat bedekt wordt door een zadeldak met keramische pannen, zal zich mooi voegen in het landelijke Zuiderwoude. Een blankhouten blokhut met een Scandinavisch uiterlijk past daarentegen niet in de karakteristieke Hollandse omgeving van dit dorp. Qua vormgeving is het een vreemde eend in de bijt en zal het het beschermde gezicht ontsieren. De vormgeving van een bouwwerk moet daarom in een beschermd gezicht aansluiten op de omgeving.

Bij bouwwerken is het tevens noodzakelijk om op de onderdelen en de details te letten. Onderdelen als windveren en makelaars zijn dikwijls zeer kunstig uitgevoerd. Het zal een bouwwerk en zijn omgeving verrijken als dit soort waardevolle onderdelen de juiste vormgeving krijgen.

Passend kleurgebruik

Ieder beschermd gezicht heeft zijn eigen karakteristieken en dikwijls een apart kleurgebruik. Op Marken zijn de huizen overwegend donkergroen of zwart. In Broek in Waterland komen naast woningen in 'Broeker grijs' ook houten huizen in uiteenlopende kleuren voor, zoals geel, groen en blauw. Het is van belang dat objecten in een beschermd gezicht een kleur hebben of krijgen die in de omgeving past. Over kleuren wordt in een apart hoofdstuk 'Kleurgebruik' extra aandacht besteed, per object en per beschermd gezicht. Bij twijfel over kleurgebruik, kunt u contact opnemen met de gemeente.

Bij tekening:

A: doorgestreken voeg: tot diep in de 17de eeuw aangebracht.

B: platvolle voeg: kreeg in de twintigste eeuw de overhand boven ambachtelijk voegwerk.

C: iets terugliggende voeg.

D: verdiepte voeg doorgestreken: komt veel voor bij gebouwen van de Amsterdamse School uit de jaren '20 en '30.

E: platvolle voeg met dagstreep: toegepast vanaf de 16de eeuw en bleef tot in het begin van de twintigste eeuw in gebruik op het platte land.

F: gesneden voeg: al in de 15de en 16de eeuw incidenteel toegepast. Vanaf de 17de eeuw en met name in de 18de eeuw werd voor representatieve gevels een gesneden voeg gebruikt. Dit gold als het toppunt van vakmanschap. Belangrijk is dat een gesneden voeg niet voor het gevelvlak uitsteekt.

G: geknipte voeg: kwam in zwang in de 19de eeuw en is in feite een ontaarding van de gesneden voeg. De geknipte voeg steekt in tegenstelling tot de gesneden voeg wel voor het gevelvlak uit.

H: schaduw voeg: de bovenkant van de lintvoeg is sterk verdiept en loopt naar beneden tot op de voorzijde van de steen. De voeg heeft hierdoor een goede afwatering en benadrukt de steen. Veel toegepast in het begin van de 20ste eeuw.

Authentieke kalkvoegen

De voegen verkeren behoudens lichte slijtage nog in goede conditie. Laat dit soort voegwerk alstublieft zoals het is en wijzig het niet: dit is het beste voor uw muur! Bovendien blijft de muur zo authentiek.

Verdiepte voegen

4. Gevels

Baksteen

Origineel voegwerk

Bakstenen historische woningen hebben dikwijls nog origineel voegwerk. Een oplettende bezoeker van Monnickendam zal authentiek voegwerk ontwaren en fijn metselwerk. Oorspronkelijk voegwerk moet nooit verwijderd worden als dit nog van goede kwaliteit is. De voeg heeft bovendien door zijn oorspronkelijkheid cultuurhistorische waarde. Bij verwijdering zal het pand derhalve inboeten aan cultuurhistorische waarde. Ook als voegwerk in de loop der tijd vervangen is, maar nog in goede staat is, kunt u dit beter laten zitten. Dit is beter voor het pand en bovendien bespaart het u kosten.

Behoud

Voor het behoud van metsel- en voegwerk is het van groot belang dat het pand goed onderhouden wordt. Vocht en zouten vormen een belangrijke oorzaak van schade aan muren. Zouten zijn in veel gevallen in metselwerk aanwezig en kunnen in combinatie met vocht grote schade veroorzaken. Het is daarom van belang de toevoer van extra vocht te voorkomen. Lekkende goten, verstopte afvoeren en scheuren in muren kunnen grote problemen geven. Deze problemen zijn in de regel te voorkomen door het uitvoeren van preventief onderhoud.

Het reinigen van een bakstenen gevel kunt u beter achterwege laten. Een bakstenen muur zal door reiniging namelijk vaak schade oplopen en hierna bovendien sneller weer vuil worden. Reinig uw gevel in ieder geval nooit door middel van het stralen met grit, zand of dergelijke en laat uw gevel in geen geval reinigen met water onder hoge druk. De bakhuid, de buitenste, minder poreuse laag van de baksteen, wordt namelijk weggeslagen door deze hardhandige middelen. Zo wordt uw gevel nog

poreuser en kwetsbaarder. Ook voegen kunnen door hoge druk uit de gevel geslagen worden. Als u uw gevel toch wilt reinigen, kunt u dit het beste doen met een halfharde borstel (geen staalborstel) en warm water. Niet reinigen is echter het beste. Het is ook niet erg – en eerder passend! – als een gevel op leeftijd een oude uitstraling heeft.

Het hydrofoberen van metselwerk ter bestrijding van vochtoverlast wordt ernstig afgeraden. Deze methode van conservering is namelijk onomkeerbaar en kan schadelijk zijn voor uw gevel.

Herstel

Als voegwerk in slechte staat verkeert, moet het vervangen worden door nieuw voegwerk dat goed aansluit op het oude werk en de bestaande baksteen. Een muur met een verdiepte voeg vraagt om nieuw voegwerk dat eveneens verdiept wordt aangebracht. Is deze voeg donker gekleurd, dan zal de nieuwe voeg een zelfde donkere tint moeten hebben. Heeft een muur een zachte kalkvoeg, dan kan deze geen harde cementvoeg verdragen. De nieuwe voeg moet qua hardheid aansluiten op de oorspronkelijke voeg, anders kunnen er grote problemen ontstaan, zoals het uitvallen van voegwerk of het afbrokkelen van bakstenen. Indien voegwerk vervangen moet worden bij een huis met een zachte baksteen, dan moet de nieuwe voeg ook zeker niet te hard zijn. Deze zal namelijk schadelijk zijn voor de zachte baksteen. Een hardere baksteen vraagt daarentegen om een hardere voeg. De regel is dat de hardheid van de voeg gelijk moet zijn aan de hardheid van de steen.

Vanwege het grote belang van een correct herstel van voegwerk wordt u aangeraden om een deskundig voegbedrijf in te schakelen, indien u het voegwerk van uw huis wilt herstellen. Restauratie van voegwerk is vergunningplichtig.

Getrapte weeg op Marken

Rabat op Marken

Rabat in Broek in Waterland

Hout

Houtbouw en de twee typen wandbeschieting

In Waterland is veel houtbouw aan te treffen. Het relatief lichte hout is namelijk bij uitstek geschikt als bouw materiaal voor de drassige en slappe bodem van dit gebied.

Een historisch houten huis bestaat uit een houtskelet, dat aan de buitenzijde betimmerd is met brede planken. De kopgevels worden doorgaans verticaal beschoten. De zijgevels worden meestal horizontaal beschoten.

De beschieting kan op twee wijzen worden aangebracht:

- door de delen getrapd aan te brengen: we spreken dan van een gepotdekselde wand of een getrapte weeg;
- door plaatsing van rabatdelen: aan de onderzijde heeft een plank een groef, waarin een uitstekende rand (messing) van de onderliggende plank aansluit.

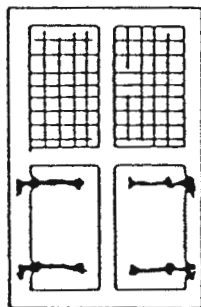
Beboud

Oud hout is vaak van betere kwaliteit dan nieuw hout. Als een oude houten wand nog in redelijke tot goede staat is, kan deze prima bewaard worden. Dit bespaart kosten en zorgt er bovendien voor dat authentiek materiaal bewaard blijft. Door tijdig en goed onderhoud kan een houten wand decennialang meegaan. Een tijdige schilderbeurt voorkomt onnodige uitgaven! Veel vocht is schadelijk voor hout. Het is daarom van groot belang dat lekkages of verstopte goten voorkomen worden.

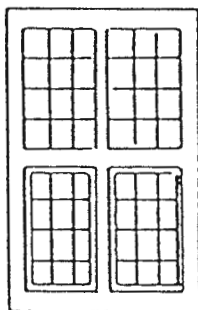
Herstel

Als planken dan toch vervangen moeten worden, dan moet erop gelet worden dat het nieuwe hout qua kwaliteit, dikte en maat aansluit op het oude, oorspronkelijke hout. Heeft een wand van origine een getrapte weeg, dan is het noodzakelijk dat deze wand ook bij restauratie een getrapte weeg krijgt. Bij herstel van een wand kunnen nog dikwijls oude planken hergebruikt worden. Dit bespaart kosten en zorgt er bovendien voor dat uw huis nog oude, historische planken heeft.

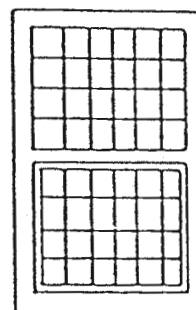
Ontwikkeling van het venster

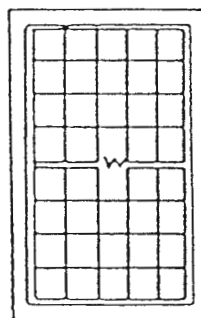
Venster met boven glas-in-lood in kozijn en onder luiken (16de en 17de eeuw)

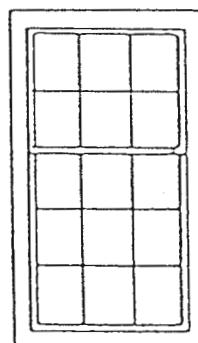
Venster met boven roeden in kozijn en beneden draairamen met roeden (ca. 1650-ca. 1700)

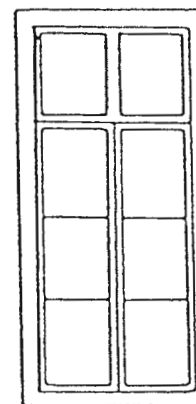
Venster met boven roeden in kozijn en beneden schuifraam met roeden (eind 17de-18e eeuw)

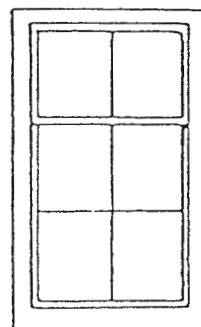
Venster met twee schuiframen en wisseldorpel in het midden (eind 17de-18de eeuw)

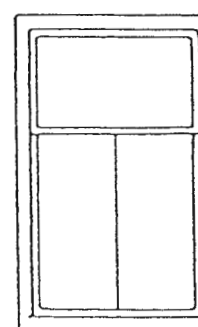
Venster met schuifraam beneden (eind 18de-19de eeuw)

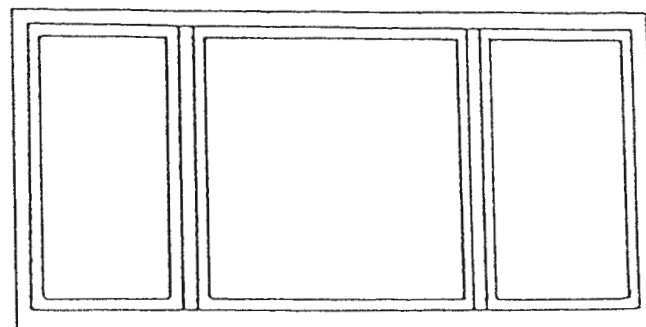
Venster met draairamen beneden, z.g. empire-venster (eind 18de-19de eeuw)

Venster met schuifvenster beneden, z.g. empire-schuifvenster (19de eeuw)

Venster met schuifraam beneden, z.g. T-venster (eind 19de-20ste eeuw)

Venster met zeer grote glasruiten (20ste eeuw)

5. Vensters en deuren

Kozijnen, ramen en deuren kunnen heel lang meegaan, mits ze maar goed onderhouden worden. Vervanging kan dan achterwege blijven. Zo blijven authentieke kozijnen of ramen met een oorspronkelijke vormgeving bewaard. Mocht een onderdeel rot zijn van bijvoorbeeld een historisch raam, dan is het beter om enkel dit onderdeel te vervangen. Zo blijft zo veel mogelijk van het oude, oorspronkelijke raam bewaard. Bovendien is het hout van oude ramen dikwijls van betere kwaliteit dan nieuw hout. Het is daarom beter en goedkoper om zo veel mogelijk van het oude hout, mits nog in redelijke staat, te laten zitten. Als er geen betere oplossing is dan vervanging, moet een venster of deur worden uitgevoerd volgens de historische vorm en detaillering. Hiernaast is een overzicht opgenomen van vensters van de 16de eeuw tot en met de 20ste eeuw. Verder wordt in de laatste paragraaf *Roeden en raambout* de vorm en profilering van roeden en raambout door de eeuwen heen besproken.

Oorspronkelijke materialen

Kozijnen, ramen en deuren mogen uitsluitend uitgevoerd worden in oorspronkelijke materialen. De meeste ramen, kozijnen en deuren zijn van origine in hout uitgevoerd. Worden deze vervangen, dan dienen deze in hout te worden teruggebracht. Als het om een gietijzeren bovenlicht uit de negentiende eeuw of een stalen venster uit het begin van de twintigste eeuw gaat, dan zijn de toe te passen materialen uiteraard gietijzer of staal. Kunststof en aluminium zijn niet toegestaan in monumenten en panden in de beschermde gezichten.

Isolatieglas

Voor monumenten is het toepassen van isolatieglas niet toegestaan. Het isolatieglas zal namelijk door dikte en zwaarte niet passen in de oorspronkelijke ramen. Voor toepassing is een kozijn nodig met dikkere sponningen en een raam met dikkere roeden. De oorspronkelijke vormgeving gaat hierdoor totaal verloren. Dit is ongewenst, vandaar dat toepassing van dubbel glas niet mag in monumentale panden. Achterzetramen achter de oorspronkelijke ramen is daarentegen wel toegestaan. Voor advies kunt u altijd de gemeente bellen.

In panden die geen monument zijn, maar wel in een beschermd stads- of dorpsgezicht staan, is het aanbrengen van isolatieglas in principe mogelijk. Wel moet er rekening mee worden gehouden dat het aanbrengen van dubbel glas een grote investering is, waarbij veel authentiek materiaal verloren zal gaan. Oorspronkelijke ramen met dunne roeden zullen verdwijnen. In geen geval is dubbele beglazing toegestaan wanneer hiertussen kunststof imitatieroeden zijn aangebracht.

Roeden en raambout

Roeden zijn door de eeuwen heen in verschillende maten en vormen gemaakt. Uitgangspunt bij een herstel van een raam is natuurlijk de oorspronkelijke roedenmaat en vorm. Op bladzijde 17 zijn tekeningen opgenomen van de meest gangbare typen. Elke tekening laat een doorsnede zien van een type roede met het bijbehorende randhout van het raam. Het gaat uiteraard om roeden voor enkel glas. De maat van de roeden kan variëren tussen 18, 21, 24 en 27 mm. De diepte maat van de roede is altijd 3,6 cm en die van de glassponning is altijd 1,2 cm. Dit geeft de juiste maat aan van de roeden van het interieur uit gezien. De meest voorkomende typen roeden zijn type A en type B.

Type A Gebruikt vanaf het midden van de 17de eeuw, wanneer men het glas in lood gaat vervangen door houten roeden. Tot aan het einde van de 18de eeuw wordt dit type gebruikt.

Type A1 Bij deze variant is het randhout van het raam zwaarder. Het wordt bijvoorbeeld toegepast bij zeer grote ramen. De roede zelf blijft gelijk aan die van type A.

Type B Dit type komt goed in gebruik aan het einde van de 18de eeuw, zeker wanneer de ruiten groter worden.

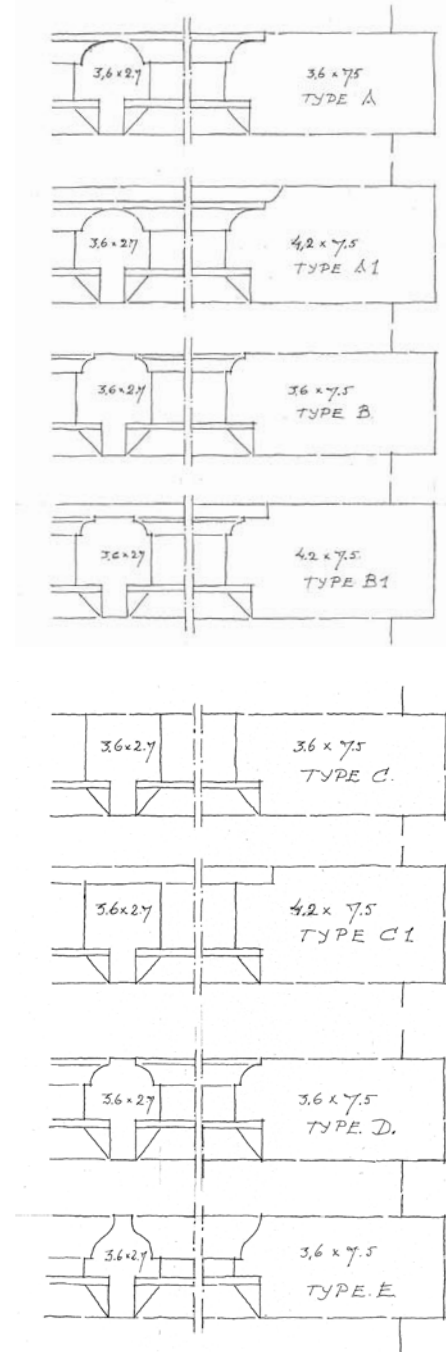
Type B1 Ook bij deze variant is het randhout zwaarder. Het wordt toegepast bij grote ramen. De roede blijft gelijk aan die van type B.

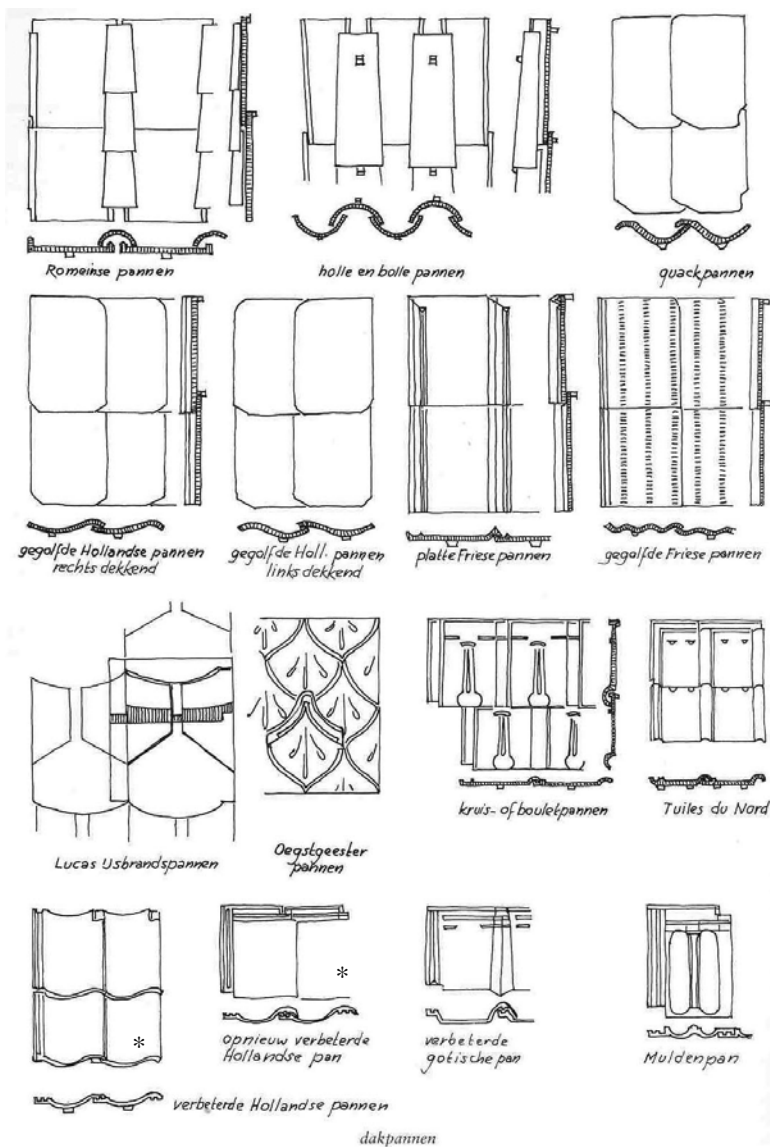
Type C Dit is het basistype van een roede. Dit type is minder gebonden aan een tijd. Het werd in de 18de en 19de eeuw dikwijls gebruikt bij grote houten kerkramen, ter vervanging van het kwetsbare glas in lood. Het wordt ook toegepast in schuren en werkplaatsen.

Type C1 Deze variant wordt gebruikt bij grotere ramen. De roede mag hierbij niet van maat veranderen.

Type D Deze roede werd gebruikt in het begin van de 20ste eeuw. De glassponning is nu 1,5 cm door het dikkere glas. Bij restauratie van 18de en 19de eeuwse panden moet dit type beslist niet gebruikt worden! Helaas is dit dikwijls voorgekomen bij grote restauraties en werd type B vervangen door type D, wat dus qua tijd en vormgeving niet passend is!

Type E Dit type wordt toegepast bij T-vensters, die vanaf circa 1860 tot het begin van de 20ste eeuw werden vervaardigd.

* Niet te gebruiken op monumentale daken die van origine gegolfde Hollandse pannen als dakbedekking hebben.

Grijze muldenpannen

Dak met windveer en bedekking met gegolfde Hollandse pannen

Makelaars

6. Daken

Vanaf de torens van de Waterlandse dorpen en de stad Monnickendam is een prachtig zicht op het omliggende dakenlandschap. De daken van de oudste woningen zijn doorgaans bedekt met gegolfde Hollandse pannen. Het patroon van deze golvende pannen geeft het dak haar eigen, bijzondere karakter. Elk huis heeft bij het ontwerp en de bouw een hierbij passende pan gekregen. Het is daarom goed om waakzaam te zijn bij de keuze van de dakbedekking. Verder is het van belang om de nodige zorg aan het dak te besteden, want zo kunnen lekkages en verval voorkomen worden.

Dakbedekking

Voor monumenten en panden in een beschermd stads- of dorpsgezicht geldt dat de dakbedekking van oorspronkelijk materiaal moet zijn. Dit zijn keramische pannen of leien. Leien worden het meest toegepast op kerken. In een enkel geval, en in Waterland is dit zeldzaam, zijn er panden gebouwd met een zinken, loden of koperen dak. Als deze dakbedekking aan vervanging toe is, dient deze uiteraard in dit specifieke metaal te worden uitgevoerd. In de beschermde stads- en dorpsgezichten zijn dakbedekkingen van

niet-oorspronkelijk materiaal, zoals shingles en dakpanplaten, niet toegestaan.

Dakpannen zijn in uiteenlopende maten en vormen te verkrijgen. Het is van belang om te letten op de oorspronkelijke dakpanvorm die bij een huis hoort. Indien een dakpan of het gehele pannendak vervangen moet worden, is het wenselijk om de oorspronkelijke dakpanvorm terug te laten brengen. Hiernaast zijn afbeeldingen weergegeven van dakpannen zoals die in de loop der eeuwen zijn vervaardigd.

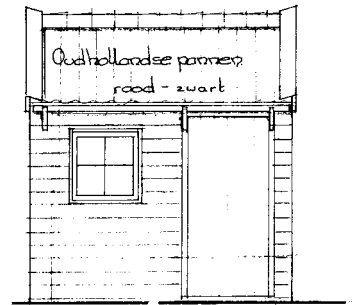
Lijstwerk en goten

Daklijsten, windveren, makelaars en goten worden allemaal van origine in hout uitgevoerd. In de beschermde stads- en dorpsgezichten en op monumenten dienen ze daarom van hout te zijn. Kunststof dakgoten of trespaklijsten zijn niet toegestaan.

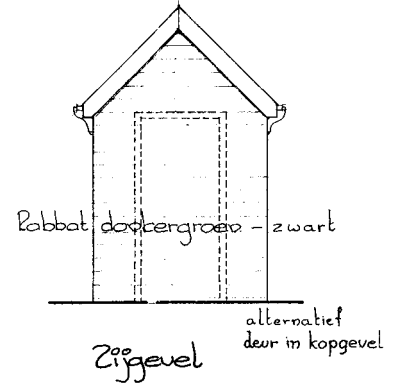
Bij het vervaardigen van goten, windveren en makelaars is de vormgeving en maatvoering van belang. Goten van historische panden hebben dikwijls een fraaie detaillering of worden afgedekt door een kroonlijst met een fijne profilering. Deze profielen of de specifieke detaillering zijn belangrijk voor het aanzien van het pand en de omgeving.

Schuur in Broek in Waterland

Voorgevel

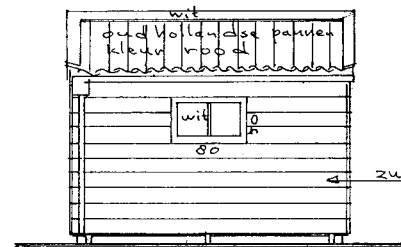

Zijgevel

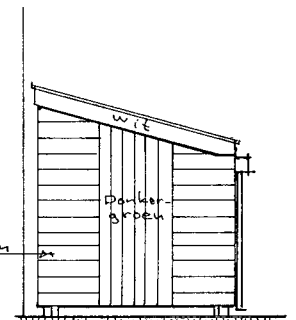
Tekening voor schuur die past in ieder beschermd gezicht

Schuur op Marken

ZIJGEVEL.

KOPGEVEL.

Tekening voor schuur met lessenaarsdak, passend op Marken

Schuur in Zuiderwoude

7. Schuren

In de beschermde stads- en dorpsgezichten is de uitvoering van schuren van groot belang. Vooral in een omgeving met een open karakter, zoals de bleekjes op Marken en de landelijke erven van Watergang, zijn schuren echte blikvangers. Het is belangrijk dat deze bouwwerken zich richten naar het beschermde gezicht. Hieronder wordt een richtsnoer gegeven voor het bouwen of het wijzigen van een schuur in een beschermd stads- of dorpsgezicht.

Oorspronkelijk materiaal

In elk beschermd gezicht in Waterland moeten schuren uitgevoerd worden in oorspronkelijke materialen. Dit betekent hout voor de wanden, vensters, deuren, goten en daklijsten en keramische pannen voor het dak. Zo passen de schuren bij de houten huizen in de beschermde gezichten met overwegend houtbouw, maar ook in de stad Monnickendam. Doorgaans worden de schuren in de oude kern van Monnickendam in hout uitgevoerd, maar ze kunnen ook in rode baksteen worden opgetrokken.

Passende maatvoering

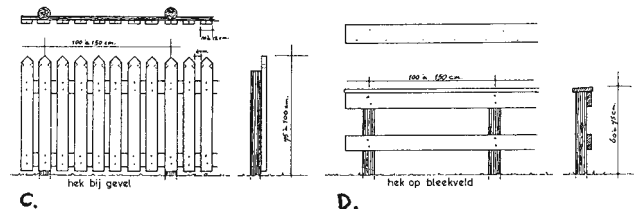
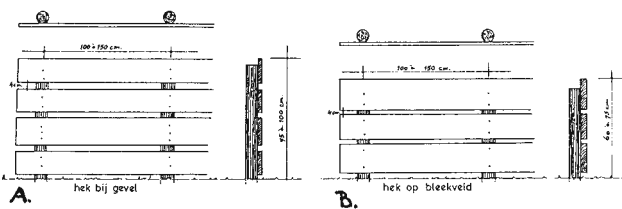
Het is gewenst dat een bijgebouw qua maatvoering past in zijn omgeving. In het bestemmingsplan van elk beschermd gezicht staat precies aangegeven hoe groot een schuur kan zijn op een bepaald perceel. Hierbij is rekening gehouden met de directe omgeving.

Passende vormgeving

De vormgeving van schuren dient te passen in de Hollandse traditie. Een blankhouten blokhut met wanden die elkaar op de hoeken kruisen, heeft een Scandinavische vormgeving en past daarom niet in de typisch Hollandse beschermde gezichten van Waterland. Welke schuren voegen zich qua vorm wel in de beschermde gezichten? Voor voorbeelden van een passende vormgeving wordt verwezen naar de foto's en tekeningen op de pagina hiernaast.

Passend kleurgebruik

Mits goed geschilderd, gaat een schuur jarenlang mee. Voor het juiste kleurgebruik per kern wordt verwezen naar het hoofdstuk 'Schilderwerk en kleur'.

8. Erfafscheidingen

Net als schuren zijn erfafscheidingen dikwijls zeer beeldbepalend in een beschermd gezicht. Daarom is het van belang dat deze bouwwerken met zorg worden opgetrokken. De uitvoering van een schutting of hek is per kern verschillend. Voor elke kern geldt echter dezelfde regel voor wat betreft het materiaal: de schutting moet in oorspronkelijk materiaal worden opgetrokken. Hieronder wordt per beschermd gezicht aangegeven welke schutting hier past.

Marken

Het voormalige eiland Marken heeft een geheel eigen traditie voor hekwerken en erfafscheidingen. De figuren A tot en met D tonen voorbeelden van houten erfafscheidingen die passen in de historische delen van Marken. De erfafscheidingen hebben een donkergroene kleur. De hekwerken die bestaan uit staande houten delen die eindigen in een punt, zijn ook donkergroen, maar hebben wit geschilderde punten.

Broek in Waterland

De historische kern van Broek in Waterland heeft over het algemeen een open karakter. Het is van belang dat Broek haar doorzichten behoudt. Het moet daarom voorkomen worden dat erfafscheidingen een te grote scheiding tussen privé en openbaar maken. Dit is de reden waarom de meeste erfafscheidingen in de oude kern een traliwerk hebben, waardoor er nog steeds een doorzicht is op het achterliggende erf. Erfafscheidingen in Broek in Waterland bestaan uit liggende houten delen, die tegen of in houten staanders zijn aangebracht. De uitvoering van schuttingen is soms zeer rijk (zie foto 3). De schuttingen zijn in de regel Broeker grijs en hebben, indien aan de bovenzijde voorzien van een kroonlijst, een wit geschilderde kroonlijst. Bij de bakstenen woningen in de historische kern van Broek zijn de erfafscheidin-

gen soms ook donkergroen. Kleine hekwerken, zoals aangegeven op foto 4 zijn ook zeer geschikt als erfafscheiding in Broek in Waterland.

Monnickendam

In de stad Monnickendam bestaan de schuttingen uit liggende houten delen, die tegen houten staanders zijn aangebracht. De kleur van de erfafscheidingen is donkergroen (zie foto 5). Bij waardevolle doorzichten hebben de erfafscheidingen een open, transparant karakter. Ook ijzeren hekwerken komen voor (zie foto 2). Deze zijn ook donkergroen van kleur. Tot slot zijn in Monnickendam, net als in andere steden, ook tuilmuren van baksteen aan te treffen.

Zuiderwoude

Zuiderwoude heeft over het algemeen een open, landelijk karakter. Het past in dit dorp om de erven zo open mogelijk te houden. Het plaatsen van heggen als erfafscheiding is een goede en passende methode om een erf af te sluiten. Schuttingen moeten ambachtelijk zijn en bestaan, evenals in Broek en Monnickendam, uit liggende houten delen, die tegen houten staanders zijn aangebracht. De kleur van de schuttingen is Zuiderwouder groen, maar kan ook donkergroen of grijs zijn.

Watergang

Net als Zuiderwoude is Watergang een lintdorp met een open, landelijk karakter. De openheid van de erven en het zicht op de omliggende weilanden is één van de karakteristieken van dit dorp. Het gebruik van erfafscheidingen moet daarom in de oude kern van Watergang terughoudend zijn. Heggen of lage hekwerken (zie foto 1) zijn passende erfafscheidingen in dit dorp. Het toe te passen materiaal voor erfafscheidingen is hout.

1

4

5

2

3

6

1. Broeker grijs
2. Hooibuis, Watergang
3. Houten woning,
Marken
4. Noordeinde,
Monnickendam
5. Zuiderwouder groen
6. Groen huis, Broek

9. Schilderwerk en kleur

Het tijdig schilderen van houtwerk zorgt dat dit goed en lang bewaard blijft. De kleur waarin het schilderwerk moet worden uitgevoerd is afhankelijk van het pand en de omgeving waarin het pand zich bevindt. Hieronder wordt per kern aangegeven wat de daar voorkomende kleuren zijn. Vervolgens wordt per onderdeel van een pand aangegeven welke kleur toegepast kan worden.

Marken

Op Marken zijn de houten huizen donkergroen of zwart. De zwarte kleur is afgeleid van de zwarte teer, die in het verleden op de huizen werd aangebracht. Aangezien het teren van huizen vanwege milieunormen niet meer is toegestaan, is overgestapt op zwarte verf. Her en der op Marken is nog een geteerde wand aan te treffen. De donkergroene tint wordt sinds de negentiende eeuw op Marken toegepast. Heeft een groen geschilderd huis een wand met rabatwerk, dan worden de holtes van het rabatwerk dikwijls wit geschilderd. De houten bijgebouwen op Marken zijn evenals de hoofdgebouwen zwart of donkergroen.

Broek in Waterland

Een houten huis in Broek in Waterland is dikwijls in 'Broeker grijs' geschilderd. De oplettende bezoeker van Broek zal merken dat er geen standaard kleur grijs is en dat er bijvoorbeeld zowel blauwgrijze als lichtgrijze huizen in het dorp te vinden zijn. Er is geen vast recept voor 'Broeker grijs'. 'Broeker grijs' is een modetint die in het dorp in de negentiende eeuw opkwam en de overhand kreeg in de twintigste eeuw. De kleur is in verschillende verschijningsvormen aan te treffen. In Broek zijn naast de reeds genoemde grijze panden ook panden in allerlei kleuren aan te treffen. Deze bevinden zich vooral aan de Laan en het Leeteinde. Tot in de late negentiende eeuw werden de Broeker huizen in allerlei kleuren geschilderd. Deze bonte huizen verwij-

zen nog naar deze periode. Bijgebouwen in Broek in Waterland zijn overwegend grijs (met name bij een Broeker grijze woning) of donkergroen. Een enkele keer komen ook zwarte (geteerde) schuurtjes voor.

Zuiderwoude

In Zuiderwoude komen naast bakstenen huizen nog veel houten panden en bakstenen panden met houten topgevels voor. Deze huizen kunnen in 'Zuiderwouder groen', een licht-groene tint, geschilderd worden. Naast deze kleur wordt ook lichte Bentheimer, grijs en donkergroen toegepast voor gevels. Bijgebouwen worden doorgaans donkergroen geschilderd. Zwart komt als tint voor bijgebouwen ook voor.

Watergang

In Watergang zijn veel hooihuizen aan te treffen. Deze hooihuizen werden van origine geteerd. Nu teren in verband met milieunormen niet meer mag, worden ze over het algemeen zwart geschilderd. De houten woonhuizen in Watergang zijn doorgaans donkergroen. Bijgebouwen kunnen zowel zwart als donkergroen geschilderd worden.

Monnickendam en de bakstenen woningen in de andere beschermde gezichten

Monnickendam is de enige stad in Waterland. Reeds sinds de Middeleeuwen worden huizen in deze stad opgetrokken in baksteen of natuursteen. Brandkeuren verboden het bouwen van houten wanden. Gevels moeten daarom in steen worden uitgevoerd. Houten topgevels op woonhuizen horen daarom eigenlijk niet in Monnickendam. Komen ze toch voor, dan is donkergroen de passende kleur. Houten topgevels zijn daarentegen eigen aan dorpen waar nu nog steeds veel houtbouw is aan te treffen, zoals Broek in Waterland of Marken. De kleur voor de bijgebouwen in

SCHILDERWERK

Monnickendam is overwegend donkergroen.

Voor het schilderwerk van houten onderdelen in de stenen panden van Monnickendam wordt verwezen naar het kleurschema in bijlage I, waarin per periode en per onderdeel van een pand de toe te passen kleuren zijn aangegeven. Dit schema geldt ook voor houten onderdelen van woningen in Broek in Waterland, Zuiderwoude, Marken en Watergang. In het schema komt duidelijk naar voren dat er in de voorafgaande eeuwen een beperkt aantal kleuren kon worden toegepast voor panden. Nog niet alle kleuren waren voor handen en bovendien werden er uit het beperkte kleur-assortiment bewust bepaalde kleuren gekozen voor specifieke onderdelen van een pand.

Leeteinde, Broek in Waterland

Bakstenen beschoeiing, Monnickendam

Groen rabatwerk en deel van een luik op Marken

Houten beschoeiing, Broek in Waterland

Bloemendaal, Monnickendam

10. Beschoeiingen en inrichting tuin

Waterland is, zoals de naam al aangeeft, rijk aan water. Sloten, vaarten en meren kenmerken het landschap. Veel tuinen in de beschermde stads- en dorpsgezichten grenzen aan het water. Ter plaatse van de overgang van tuin naar water is dikwijls een beschoeiing aangelegd. De beschoeiingen in de beschermde dorpsgezichten bestaan uit houten liggers die tegen houten palen zijn aangebracht. In de stad Monnickendam zijn er naast houten beschoeiingen ook stenen exemplaren te vinden aan de daar aanwezige grachten. Aan de Fluwelen Burgwal is bijvoorbeeld een stenen muur opgericht als beschoeiing.

De welstandsnota geeft voor alle beschermde gezichten dezelfde criteria voor de bouw of vervanging van een beschoeiing: deze moet een traditionele detaillering hebben en dient in beginsel zo laag mogelijk te worden gehouden; aanwezige hoogteverschillen moeten met een natuurlijk talud worden opgevangen. Het natuurlijke verloop van oevers is zeer bepalend voor het uiterlijk van een dorp of stad aan het water. Het prachtige verloop van de tuinen richting het water aan het Bloemendaal in Monnickendam illustreert dit. Om dit mooie beeld met een

natuurlijke overgang te kunnen bewaren, is het creëren van kunstmatige houten terrassen met zitkuilen aan de oevers van de beschermde stads- en dorpsgezichten niet toegestaan.

Hekwerken plaatsen ter afscheiding van het water is geoorloofd, maar deze hekwerken moeten de oever niet ontsieren. Indien u een hekwerk wil plaatsen ter afscheiding van een oever, zal u dit hek op 1 meter afstand van het water moeten plaatsen. Door het nemen van deze afstand blijft het natuurlijk verloop van de oever zo veel mogelijk in tact. Om de overgang van tuin naar water zo open en natuurlijk mogelijk te houden, dient het hek een transparant karakter te hebben en kan dit niet hoger zijn dan 1 meter.

In Broek in Waterland zijn vele mooie tuinen aan te treffen die dikwijls aan het water grenzen. Vanwege het belang van het groen binnen het beschermde dorpsgezicht in Broek in Waterland, is het aanleggen van een verharding, zoals een klinkerterras, vergunningplichtig gesteld. Zo wordt het belang-rijke groene karakter van Broek in Waterland beschermd.

11. Subsidie en andere financiële ondersteuning

Aan het restaureren en onderhouden van monumenten zitten soms hoge kosten verbonden. Om onderhoud en restauratie te stimuleren zijn verschillende financiële regelingen in het leven geroepen. Deze financiële tegemoetkoming is uiteraard alleen van toepassing op kosten die gemaakt worden om de monumentale waarde van het betreffende pand te behouden. Zo vallen uitgaven voor bijvoorbeeld het herstellen van een historische kap of het schilderen van vensters hier wel onder. Kosten voor verbetering van het wooncomfort, bijvoorbeeld door het aanleggen van een centrale verwarming of het plaatsen van een nieuwe keuken, komen daarentegen niet in aanmerking voor subsidie of een laagrentende lening.

Hieronder zal voor monumenten en ook voor niet-monumenten, die op de Waterlandse lijst van panden en objecten zijn opgenomen of die als beeldbepalend pand binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht zijn aangemerkt, de mogelijkheden tot financiële ondersteuning worden besproken.

Monumenten

Zoals reeds aangegeven zijn er drie verschillende soorten monumenten: rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten. Per type monument gelden er aparte financiële regelingen. Deze worden hieronder per soort monument nader toegelicht.

RIJKSMONUMENTEN

Belastingaftrek

Wanneer u eigenaar bent van een rijksmonument en inkomsten- of vennootschapsbelasting betaalt, dan kunt u in principe belastingaftrek krijgen voor onderhouds- of restauratiekosten aan uw monument. Een absolute voorwaarde is wel dat het

monument niet te zeer vervallen is en dat door een restauratie niet een 'nieuwe bron' ontstaat. Met dit laatste wordt bedoeld dat een pand niet van bestemming mag veranderen na een restauratie om in aanmerking te komen voor belastingaftrek. Verandert u bijvoorbeeld een pakhuis in een woonhuis, dan zijn de fiscaal aftrekbare onderhoudskosten nihil.

U kunt vóór aanvang van de gewenste restauratie- of onderhoudswerkzaamheden aan de Belastingdienst vragen om de hoogte van de fiscaal aftrekbare kosten voor u vast te stellen. U dient uw aanvraag daarvoor in bij de Belastingdienst, Particulieren Amersfoort, Bureau Monumenten, Postbus 4050, 3800 EB Amersfoort. Een formulier voor deze aanvraag kunt u krijgen bij de gemeente. Voor meer informatie kunt u bellen met de Belasting Telefoon: 0800 – 0543.

LAAGRENTENDE LENING VOOR EIGENAREN VAN EEN WOONHUIS OF BOERDERIJ ZONDER AGRARISCHE FUNCTIE

Als u eigenaar bent van een woonhuis of een boerderij zonder agrarische functie, kunt u in principe voor de instandhouding van uw monument een laagrentende lening, de Restauratiefondshypotheek, aanvragen. Om hiervoor in aanmerking te komen moet u de begroting van de instandhoudingswerkzaamheden van uw monument vóór aanvang van de betreffende werkzaamheden opsturen aan het reeds genoemde Bureau Monumenten van de Belastingdienst te Amersfoort. Een taxateur van deze dienst zal op basis van deze begroting de fiscaal relevante kosten berekenen. Dit zijn kosten die u maakt voor de instandhouding van het monument en niet bijvoorbeeld kosten voor de aanschaf van een nieuwe badkamer. 70% van de fiscaal relevante kosten kunt u vervolgens in beginsel als laagrentende lening aanvragen. De lening heeft een vaste rente gedurende 10 jaar. De rente ligt 5 procent onder de marktrente voor eerste hypotheek en

bedraagt minimaal 1,0 procent. Een zeer voordelige lening dus, waarvan de looptijd maximaal dertig jaar is.

Heeft u als eigenaar van een woonhuis of boerderij géén fiscale aftrek, dan bedraagt de lening 100% van de door Bureau Monumenten vastgestelde kosten.

De lening wordt op basis van de vaststelling door de Belastingdienst verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds (NRF). Voor meer informatie over de laagrentende lening kunt u contact opnemen met het NRF, Postbus 15, 3870 DA Hoevelaken, telefoonnummer: 033 – 25 39 439.

Uitzondering

Indien woonhuizen of boerderijen zonder agrarische functie deel uitmaken van een complex, kunnen deze rijksmonumenten niet in aanmerking komen voor een Restauratiefonds-hypotheek, maar voor subsidie. Indien echter het complex als totaal staat ingeschreven in het register als woonhuis of boerderij zonder agrarische functie, dan kunt u toch hiervoor een laagrentende lening aanvragen en geldt deze uitzondering dus niet.

Decentrale overheden, zoals provincies en gemeenten, en professionele organisaties voor monumentenbehoud komen ook niet in aanmerking voor een laagrentende lening voor woonhuizen of boerderijen zonder agrarische functie, die in hun eigendom zijn. Zij kunnen wel subsidie voor deze monumenten aanvragen.

SUBSIDIE VOOR ALLE ANDERE SOORTEN PANDEN (O.A. BOERDERIJEN MET AGRARISCHE FUNCTIE, KERKEN, KASTELEN, BUITENPLAATSEN, LANDHUIZEN, MOLENS, GEMALEN)

Als u eigenaar bent van bijvoorbeeld een boerderij met agrarische functie, dan kunt u op basis van een zesjarig periodiek instandhoudingsplan subsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort, tel. 033 – 421 74 21. De subsidie wordt na toekenning door de RACM uitbetaald door het Nationaal Restauratiefonds (adres: zie hierboven). Per cate-

gorie monumenten is een maximum bedrag aan subsidiabele kosten vastgesteld. Ook hier speelt de vraag of u als eigenaar recht heeft op belastingaftrek. Als u meer informatie wenst over de subsidiepercentages per categorie, kunt u contact opnemen met de RACM of de website www.monumenten.nl raadplegen.

De verlening van subsidies voor instandhouding van monumenten is gebaseerd op het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim) dat in 2006 in werking is getreden. Omdat er onvoldoende geld is om het Brim voor alle categorieën monumenten in één keer in 2006 in te laten gaan, zal dit gefaseerd in de periode 2006-2012 gebeuren. In 2008 zullen alle categorieën, behoudens de kerken, zijn ingestroomd. De kerken zullen in de periode 2009-2011 instromen. Zolang een monument nog niet via het Brim gesubsidieerd kan worden, blijven de oude regelingen van kracht. De daarvoor beschikbare middelen zijn inmiddels echter nagenoeg verdeeld en het indienen van nieuwe aanvragen is inmiddels niet meer mogelijk. Als u meer wilt weten over het Brim of over andere actualiteiten rond monumenten, dan kunt u zich abonneren op de digitale nieuwsbrief van Monumenten.nl.

PROVINCIALE MONUMENTEN

Laagrentende lening

Voor restauratie of onderhoud aan provinciale of gemeentelijke monumenten is geen belastingaftrek mogelijk. Wel is voor deze monumenten een speciaal fonds in het leven geroepen voor de verschaffing van een laagrentende lening voor restauratie of constructief herstel: het Cultuurfonds voor Monumenten. Dit fonds wordt beheerd door het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Nationaal Restauratiefonds, en het wordt ook ondersteund door de provincie Noord-Holland. Het fonds kan aan gemeentelijke en provinciale monumenten en aan beeldbepalende panden binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht een laagrentende lening verschaffen. Indien u een dergelijke lening wilt aanvragen, dan zal u dit vóór de aanvang van de restauratie moeten

doen. De lening heeft een looptijd van maximaal 30 jaar en heeft een zeer lage rente. De rente ligt circa 4,5% onder de marktrente voor hypotheek en bedraagt minimaal 1,5 % op jaarbasis.

Voor meer informatie omtrent het Cultuurfonds voor Monumenten en deze laagrentende lening wordt u verwezen naar het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Holland, Postbus 123, 2000 MD Haarlem, telefoonnummer 023 – 514 40 47, of kijkt u op www.cultuurfonds.nl. Ook kunt u informatie inwinnen bij het Nationaal Restauratiefonds, telefoonnummer 033 – 253 94 39 of www.restauratiefonds.nl.

Subsidie

Indien uw provinciaal monument onderhoud of restauratie behoeft, kunt u subsidie aanvragen bij de provincie Noord-Holland, Postbus 123, 2000 MD Haarlem, op basis van de Deelverordening Restauratie en Onderhoud van Monumenten. Voor meer informatie over provinciale monumentensubsidies wordt u verwezen naar de centrale afdeling Subsidies van de provincie Noord-Holland, telefoonnummer 0800 – 998 67 34.

GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Laagrentende lening

Ook voor restauratie of constructief herstel van gemeentelijke monumenten kan een laagrentende lening worden aangevraagd

bij het Prins Bernhard Cultuurfonds. Voor meer informatie over deze laagrentende lening wordt u verwezen naar het kopje Laagrentende lening, onder Provinciale monumenten.

Subsidie

Indien u een gemeentelijk monument in eigendom heeft, kunt u voor onderhoud of restauratie van dit monument een gemeentelijke monumentensubsidie aanvragen op basis van de Subsidieverordening Gemeentelijke Monumenten 2005. De aanvraag moet vóór de aanvang van de werkzaamheden worden ingediend bij de gemeente, bureau VROM, Postbus 1000, 1140 BA Monnickendam. Kosten voor restauratiewerkzaamheden aan een beschermd gemeentelijk monument, die het normale onderhoud te boven gaan en die voor het herstel of de conservering van de monumentale waarde noodzakelijk zijn, komen in aanmerking voor restauratiesubsidie. Daarnaast kunnen kosten voor periodiek noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan onderdelen van een gemeentelijk monument, die monumentale waarde bezitten, ingediend worden voor onderhoudssubsidie. Indien u meer wenst te weten over de mogelijkheid tot subsidie voor uw gemeentelijk monument, kunt u contact opnemen met het bureau VROM van de gemeente, telefoonnummer 0299 – 658585.

PANDEN OP DE WATERLANDSE LIJST VAN PANDEN EN OBJECTEN

Cosmeticasubsidie

Heeft u een pand of object in eigendom dat op de Waterlandse lijst van panden en objecten staat vermeld, dan kunt u voor het herstel van cultuurhistorisch waardevolle elementen van dit pand of object een zogenaamde cosmeticasubsidie aanvragen bij de gemeente. U kunt deze aanvraag doen bij het bureau VROM, Postbus 1000, 1140 BA Monnickendam. Onder cultuurhistorisch waardevolle elementen wordt onder meer verstaan: traditionele deuren, glas-in-lood vensters, makelaars, gevelstenen, traditionele stoepen en trappen, traditioneel hekwerk, siermet-

SUBSIDIE

selwerk, beunen en siersmeedwerk. De bijdrage bedraagt 50% van de subsidiabele kosten, doch ten hoogste € 500.

Wilt u meer weten over de cosmeticaregeling, dan kunt u contact opnemen met het bureau VROM, telefoonnummer 0299 – 658585.

BEELDBEPALENDE PANDEN BINNEN EEN BESCHERMD STADS- OF DORPSGEZICHT

Laagrentende lening

Net als voor provinciale en gemeentelijke monumenten kan er ook voor beeldbepalende panden binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht een laagrentende lening voor restauratie of constructief herstel worden aangevraagd bij het Prins Bernhard Cultuurfonds. Voor meer informatie over deze laagrentende lening wordt u verwezen naar het kopje Laagrentende lening, onder Provinciale monumenten.

MEER VRAGEN OVER SUBSIDIE OF ANDERE FINANCIËLE ONDERSTEUNING?

Mocht u nog vragen hebben over deze onderwerpen, dan kunt u contact opnemen met het bureau VROM van de gemeente Waterland, telefoonnummer: 0299 – 658585.

Bijlage 1: Kleuren voor monumenten

KLEURBENAMING	SIKKENS	SIGMA	N C S	BOON- STOPPEL	NELF	EVERT KONING	RAL	HISTOR
Engels Rood ¹	B6.45.15		S 3560-R					
Berlijns blauw ²	T6.30.10		S 5540-R90B				5013	
Hemelsblauw	RO. 20. 70							
Maria blauw	S4. 50. 35	1803	S 4055-B	8250			5019	298
Rijtuig groen ³	L2.10.12				2000 NE 135	2077		435
Monumentengroen ⁴	NO.15.10		S 8010-B10G					
Standgroen ⁵	LO. 20.15	4823	S 8010-B90G		2000 NE 151	2072		
Brongroen	L4. 08. 45		S 5010-G10Y		2000 NE 091			
Bremer groen				8105				
Bentheimer geel ⁶	GO.08.84	2819	S 1005-Y20R		2000 NE 032			293
Bentheimer licht ⁷	G4. 07. 80	0007-06	S 1005-Y10R	8035 + 8034	2000 NE 001 + 079	2008	1013	352
Bentheimer middel	F6. 10. 70	4846	S 2010-Y10R	8704				
Bentheimer donker	F6. 10. 60	0211-06	S 3005-Y20R	8740		2007		
			S4010-Y10R					
Hardsteen licht	LN. 01.80	1805	S 1502-G	8267			9002	295
			S1002-B50G					
Hardsteen middel	JN. 01. 60	0179-06	S 3000-N	8370			7038	391
Hardsteen donker	ON. 00. 30		S 7500-N	8380		2039		
Hardsteen crème	G4. 05. 55							
Wit							9010	
Mergelwit	GO.05.85	2837		8034	2000 NE 009	2091	9001	352
Broeker grijs	ON 00 60			8318			7004	
							7044	
Steengrauw	F6.06.74							

¹ Hoe verder terug in de tijd, hoe helderder

² toe te passen na 1704

³ toe te passen na 1850

⁴ toe te passen na 1850

⁵ toe te passen na 1850

⁶ Bentheimer is een kleurbenaming voor zandsteen kleuren. De kleur kan liggen van roomwit tot midden oker. Toepassing op zandsteen en op kozijnen

⁷ Deze bentheimers geven de gemiddelde kleuren weer

	KLEURBENAMING	SIKKENS	SIGMA	N C S	BOON- STOPPEL	NELF	EVERT KONING	RAL	HISTOR
17e eeuw	Rood	C8. 45. 30			8495			3009	
	Rood	C4. 40 . 20	0152-06			2000 NE 061			
	Rood	C4. 35. 15				2000 NE 062			
	Groen	M6 30 15							
	Bremer groen				8105				
	Bentheimer ¹	F6. 10. 70	4846	S 2010-Y10R	8704				
	Loodwit							9016	
18e eeuw	Rood (deze tint lijkt op 'paarsdekkend bruin')	A6. 25. 05		S7020-R10B				3007	
	Groen	QO. 05.10						6012	
	Bentheimer middel	F6. 10. 70	4846	S 2010-Y10R	8704				
	Loodwit							9016	
19e eeuw	Rood	B6. 30. 12	0153.06			2000 NE 071	2048		
	Rood	B6. 45. 15	0125-06	S5040-R10B		2000 NE 070	2068	3005	
	Groen	QO. 05. 10				2000 NE 153	2031		
	Groen	NO. 15. 10	4872				2077		
	Blauw	S2. 20. 10	6803	S1080-R	8480	2000 NE 066	2066		
	Bentheimer middel	F6. 10. 70	4846	S 2010-Y10R	8704				
	Loodwit							9016	
	Zinkwit							9010	
20e eeuw	Rood	C4. 75.30							
		B6. 45. 15							
	Groen	LO. 70.40	4808				2071 + 2022		375
		LO. 35. 20		S7020-B90G					429
	Bentheimers ²	F6. 10. 70	4846	S 2010-Y10R	8704				
	Loodwit							9016	
	Zinkwit							9010	

WANNEER WORDEN DE PIGMENTEN WAARUIT EEN STERK GROEN KAN WORDEN GEMAAKT ONTWIKKELD

1704 Berlijns blauw	1780 kobaltgroen	1795 kobaltblauw
1809 chromaatgeel	1828 ultramarijnblauw	1847 zinkgeel

¹ Al de bentheimers uit deze periode iets opkleuren met geeloker
² Alle bentheimers uit deze periode iets vergrijzen

BIJLAGE KLEUREN

KLEURPRINCIPES

16e en 17e eeuw *Kenmerk kleurrijk*

Tot ongeveer 1800 was er geen goed dekkende groene verf en zeker niet het zwart groene “grachtengroen”. Dat groen is pas eind 19e eeuw ontwikkeld.

Kruiskozijnen	Kozijnen Luiken binnenzijde Luiken buitenzijde Roederamen	Bentheimer of Bruinokers Engels rood of blank eiken Bremer groen of blank eiken Wit
Zandsteen	Speklagen Geveltop	Bentheimer als kozijnen Zwaarder dan speklagen
Entree	Kozijn Deur	Bentheimer als kozijnen Bremer groen, helder Engels rood, blank gelakt eiken
Metselwerk Onderpui	Puikozijnen	Transparant met Engels rood Zwaarder dan kozijnen

18e en 19e eeuw

Achttiende eeuw, statiger kleurgebruik.

Negentiende eeuw kenmerk grijze periode, sober.

In deze periode worden heldere groenen ontwikkeld die kleurecht zijn, zoals Zaansgroen. Rond 1850 het rijtuiggroen en standgroen

Kenmerk voor de 19e eeuw is een grijze periode, sober.

Raamelementen	Kozijnen Luiken Dubbele onderdorpel	Bentheimer Engels rood Steengrijs
	Roederamen Empire ramen	Groen of wit Groen, wit, rood (paarsdekkend bruin)
Geveltop Entree	Zandsteen Kozijn Kozijnbetimmering Deur	Zwaarder dan kozijnen Bentheimer als kozijnen Zwaarder dan kozijnkleur Engels rood, groen
Metselwerk IJzerwerken	Stoephek, diefijzers	Transparant met Kasselse aarde Groen

20e eeuw

Kenmerk meer kleur, ook andere dan aardpigmenten.

Raamelementen	Kozijnen Luiken Dubbele onderdorpel Roederamen Empire ramen	Bentheimer Engels rood Steengrijs Groen of wit Groen, wit, rood
Geveltop Geveltop Entree	Zandsteen Gevellijst Kozijn Kozijnbetimmering Deur	Zwaarder dan kozijnen Zwaarder dan kozijnen Bentheimer als kozijnen Zwaarder dan kozijnkleur Groen
Metselwerk IJzerwerken	Stoephek, diefijzers	Transparant met kasselse aarde of Engels rood Groen

Colofon

Deze brochure is een uitgave van de gemeente Waterland

Aan deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend

© Gemeente Waterland 2007, 2^e druk

Tekst: Anne van Rooij-van Wijngaarden

Fotografie: Ton van Wijngaarden

Tekeningen: *roeden:* Henk Zantkuijl;
voegwerk: Klaas Boeder; *ramen:* PT-Groep;
dakpannen: E.J. Haslinghuis en H. Janse,
p. 138; *schuurtjes en bewerken:* gemeente Waterland.

Bijlage kleuren: Marcel Kneppers

Bewerking: Anne van Rooij-van Wijngaarden,
Patrick Kools en Evelien Peetsold

Vormgeving en druk: Hoogcarspel
Grafische Communicatie, Middenbeemster

Geraadpleegde bronnen

Boeken en brochures

K. Boeder e.a. (red.), *Monumenten onderhouden*, Utrecht 1999

H. Janse, *Houten Huizen*, Zaltbommel 1999

E.J. Haslinghuis, H. Janse, *Bouwkundige termen*, Leiden 1997

Stichting Nationaal Restauratiefonds, *Een nieuw leven voor uw monument*, Assen 2001

Stichting Nationaal Restauratiefonds, *Uw monument en het Restauratiefonds*, Hoevelaken 2007

Stichting Veere, *Zorg om Monumenten*, Veere 1999

H.J. Zantkuijl, *Bouwen in Amsterdam*, Amsterdam 1997

Wetsteksten, besluiten, verordeningen en nota's

Monumentenwet 1988

Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim)

Verordening op het behoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten Noord-Holland

Deelverordening restauratie en onderhoud monumenten Noord-Holland 1998

Monumentenverordening Waterland 2005

Subsidieverordening gemeentelijke monumenten 2005

Welstandsnota Waterland

Websites

www.cultuurfonds.nl

www.monumenten.nl

www.noord-holland.nl

www.restauratiefonds.nl

www.waterland.nl

Gemeente WATERLAND